

BONUM COMMUNE

A hozzászólásomban arról szeretnék beszélni, hogy a közjával kapcsolatos téves elképzelések eredete nem új keletű, és a közjó keresztény felfogása áll hozzánk legközelebb. Rá szeretnék mutatni, hogy a közjót leginkább utópiákon és tévesz eszméken alapuló ideológiák és csoportérdekek veszélyeztetik. Ennek hazám, Magyarország történetében fájdalmas és kézzelfogható jelei vannak. Végül meg szeretném mutatni, hogy a közjó károsodását hogyan lehet feladatként és hivatásként felfogni.

A filozófia története bizonyítja, hogy a közjó tekintetében sokféle elképzelés létezett, ezek pedig gyakran kártékony ideológiákat szültek. A közjával kapcsolatban a különféle elgondolások a filozófia alapfeltevéseiből következnek.

Már az ókorban is léteztek olyan nézetek, amely szerint legjobb, ha az ember a saját hasznával törődik, saját javát akarja. A közjó megfoghatatlan fogalom, megragadhatatlan, az egyén az egyetlen létező, a társadalom csak az egyének valami módon szervezett közössége.

Platon előtérbe helyezi közösséget. Tanításának központi része a Világszellem vagy Világlélek létezése¹, amely minden későbbi panteista rendszerben szerepelni fog. Szorosan összefügg ezzel, a világ, mint élőlény gondolata, amely súlyos következményekkel jár az emberképre nézve. A mindenség magaegyetlen élőlény, amely magában foglalja az összes halandót és hallhatatlant. Ez azt jelenti, hogy a világot egyetlen anyagi szubsztanciának kell tartanunk, Ez a világ, mint valami szuperember saját célokkal rendelkezik, az ember csak része ennek az organikus szubsztanciális mindenségnek. Az embernek alkalmazkodnia kell a Világlélek emberfeletti rendjéhez.

Közel áll ehhez a modern közgazdasági felfogás, amely szerint az a társadalmat a közgazdaságtan törvényei, a láthatatlan kéz Smith-féle ideája alig különbözik a világlélektől. Ugyanolyan felsőrendűnek és megfellebbezhetetlennek tekintik.

Arisztotelész egyensúlyt teremt. Az istenkép és emberkép terén gyökeres változást hozott elődeihez képest. Visztaadta az embernek testi-lelki egységként való szubsztancialitását, sőt a földi világ legmagasabb rendű szubsztanciájáváá tette. A világ Arisztotelésznel is szerves egység, azonban mint egész, nem szubsztancia.

Nincs saját akarata, szándéka, terve, vagyis nincs világlélek. Az ember nem része csavarként egy számára idegen, emberfeletti célokért működő gépezetnek.

Az ember java a fontos, azonban az közösségi és egyéni jó. Arisztotelész előtérbe helyezi a közjót az egyéni jóval szemben, az előzőn a polisz, a városállam javát értve. Az egyén boldogsága is elsősorban az erényben van, a helyes közösségi magatartás az öröm forrása. A közjó Arisztotelész szerint különbözik az egyéni boldogságtól, nem automatikusan áll össze

¹Timaiosz

saját javukat kereső egyének csalekvéseiből. Így az egyén számára a közjó normaként és a cselekvés értékmérőjeként szolgál.

Az ember tehát társadalomnak része ugyan, de a földi világban nincs más értelmes akarat, mint az emberé. Az Isten kívülről, transzcendensként irányítja és mozgatja a világot.

Arisztotelész azért fontos számunkra, mert tanítása - mint tudjuk, Aquinói Szent Tamáson keresztül - az európai filozófiának alapját képezi.

Az európai filozófia fogalomrendszere a keresztény tanításban gyökereznek, amint a mindennapi életünket is át és át itatja a keresztény vallás formái, például az időszámítás, a hét napjai, a vasárnapi ünnepnek, az ünnepkör, szokásaink.

A kereszténység - ellentétben más vallásokkal - azt tanítja, hogy az Isten személy is és "testület" is: egy is és három is, ez a Szentháromság dogmája. Ez a dogma meghatározó ez emberképre is: az ember individuum és kollektív lény egyszerre. Ez ember kollektivitása, közösségi volta nem jelenti azt, hogy az ember fogaskerék. Az ember közösségi volta azt jelenti, hogy mindannyiak felelősek vagyunk mindenkiért. Mint amikor megemeljük egy pontban az asztalkendőt: emelkedik vele az egész. Bármi, amit teszünk hatással van a többi emberre, lehetséges, hogy az összesre.

Ez az én személyes meggyőződése, és a kereszténység alapvető tanítása és egyben titka. Nagyon fontos tételnek tartom, amely kihat a közjóról kialakított elképzelésre is. Nem gondolom, hogy Platónnak igaza van, Arisztotelész nézete felé hajlok. Az emberiség nem szubsztancia, önálló akarattal és érdekekkel rendelkező személy, vagy szellem. Az emberiség szervea egységét azonban elfogadom. A filozófia csak sejteti ezt az egységet, a keresztény teológia azonban teljesen világosan állítja.

A közjóval szemben azonban nem elsősorban az egyéni érdek, az egyén boldogulása áll, hanem (paradox módon) "közösségi érdek", különböző kisebb vagy nagyobb csoportok érdeke. Úgy tűnik, ezek anyagi érdekcsoportok, valójában azonban a közjóra veszélyes csoportok kohéziója nem a közös anyagi érdek, az igazán veszélyes csoportok összetartó ereje valamely utópisztikus ideológia.

Az elme utópikus hajlama igen erős és szinte minden korban megnyilvánul. Az utópia az ókor óta fellelhető az emberi gondolkodásban. Ide tartoznak a *historicisták*, akik szerint a történelmi folyamat feladata a tökéletes és igazságos társadalom megteremtése, ide tartoznak a *rajongók*, akik elvetik az egyházuk intézményi kereteit és közvetítő szerepét, és közvetlenül Isten alá helyezik magukat, továbbá az *eretnekek*, a *manicheisták*, a *zöldek*.

A gyakran liberalizmusnak nevezett individualizmus az állam visszaszorításán, az állami felelősségvállalás leépítésén fáradozik. A személy kibontakozásának azonban az állam nem lehet az akadály, mert a dolgok helyes rendje szerint az állam feladata közjó szolgálata az emberi közösség, a társadalom javára.

Az egyik legismertebb a baloldaliság utópiája. Fő vonásait ismerjük. A programjuk: a múltat eltörölni és az osztály nélküli ideális társadalmat felépíteni. A baloldaliság könnyen

vezet diktatúrához. A századunk legjelentősebb diktatúrái, a nemzeti és a nemzetközi szociálizmus diktatúrái, Hitler, Lenin és Sztalin nevével jelzett szocialista diktatúrák. Rémteteiket már sokan ismerik, bár még sok részlet nincs felderítve és a századunkban történt tragédiákkal kapcsolatban sok az ismeretlen.

Hadd említsem meg Magyarország történetének néhány tragikus elemét. Az 1948-49 -es forradalom és szabadságharc után Ausztriával létrejött 1867-es kiegyezés elindíthatta hazánkban a fejlődést. 1896-ban ünnepeltük a honfoglalás 1000-dik évfordulóját. ekkor Magyarország Európa egyik legfejlettebb országa volt. Nálunk nyílt Európa első földalattija. A nemzetiségi politikája pedig példás volt. Az eredmények magyarázata az összes elemző szerint összefüggött azzal, hogy a magyar nemzet ebben az időben nagyon egységes volt, a nemzettudat fejlett és a hazafiasérzés emelkedett.

1919-ben a második világháború végén egy leninista puccs során Kun Béla 133 napig vérengző baloldali diktatúrát vezetett be. A sors fintora, hogy a baloldali kommün vezetőit (Kun Bélát is) Sztalin végeztette ki, miután a Szovjetunióba menekültek.

A Kommün fontos szerepet játszott a Párizs környékén megkötött béke-diktátumban. Ismeretes, hogy Magyarország területének 2/3-át elveszítette és a magyar nemzet 1/3-a Magyarország határain kívülre került, kisebbségi sorba. A nyugati kormányok felelőssége elháríthatatlan: a Monarchia területén utópista önteltséggel és magabiztossággal létrehoztak olyan szocialista mű-államokat, amelyek nem bizonyultak hosszú életűeknek, polgárháborús körülmények között az elmúlt években felbomlottak. Ezek az államok sok szenvedést okoztak polgáraiknak. Nem egyszer volt olyan, hogy csak azzal, hogy valaki magyarul beszélt, az életét kockáztatta ezekben az utódállamokban.

A trinaoni válságból csodálata méltó módon a csonka Magyarország hamar kilábolt. Ennek egyik jele és magyarázata Klebersberg Kuno oktatási programja, amelynek lényege "kuklurfölény", hogy Magyarország képezze a Kárpát-medence legműveltebb polgárait. Magyarországon ekkor minden faluban építettek iskolát, és a legszegényebb gyermekeket is támogatták egészen a diploma megszerzéséig. Nem véletlen, hogy ennek az időszaknak a világon talán a legjobb iskolatípusa a magyar középiskola volt. A klebergersbergi iskolaprogram bizonyítja, hogy egy nemzetnek nem lehet fontosabb feladata, mint az oktatásügy.

Visszatérve az utódállamokra, az egy nemzet- egy állam utópista ideológiájára építve az 1980-as években Romániában bulldózerekkel magyar-lakta falvakat romboltak le. A szellemi falurombolás ma is folyik. Szlovákiában ma iskolaigazgatókat büntetnek meg, és bocsátanak el, mert a magyarul beszélő diákjaiknak két nyelven állítanak ki bizonyítványt.

A második világháború után Magyarországot Hitler utolsó csatlósaként emlegették, és a békeszerződésből ismét a legsúlyosabb veszteségekkel került ki. A háború után a sztalinista hatalomátvétel vezéralakja Rákosi Mátayás volt, Moszkvában képezték ki a harmincas években. A hirhedt választási csalással valósulhatott meg. A választások napján kommunisták

teherautóval járták a falvakat és városokat és mindenütt leszavaztak. Természetesen a kommunista pártra.

A káros ideológiák a társadalom életét, a nemzetek létét veszélyeztető politikai gyakorlatot eredményeztek. Nem is kell elmennünk Kambodzsáig vagy Vietnámgig, Magyarország térségében is mutathatunk példákat arra, amikor a közjót egyes emberek vagy csoportok saját hasznukra értelmezték és ezzel évszázados tragédiákat okoztak.

Felvetődik a kérdés: **ebben a térségben mit lehet tenni most a közjóért?** Tény, hogy a magyarság a történelmi tragédiák következtében környezetébe **infiltrálva** él. Azt hiszem, nem lehet ma reális politika a trianoni békediktátum revíziója. Ezt a tragédiát hivatásként kell értelmezni. A magyarság feladata - éppen a sajátos helyzete miatt - hogy a béke és az egység kovácsa legyen.

Mit tehetünk valójában?

A Nemzeti Pedagógus Műhely úgy határozott, hogy a miénkhez hasonló alapszabállyal konzervatív pedagógus műhelyeket szervezünk a szomszéd országokban, Ukrajnában, Romániában, Szerbiában, Horvátországban, Szlovéniában és Szlovákiban és így tovább. A cél munkacsoportok kialakítása és működtetése: olyan szellemi körök szervezése, amely közös munkát is végez. Nem arra gondolok, hogy elkenjük különbségeket, és túlzott kompromisszumra vegyük rá a munkatársakat. Együtt akarunk dolgozni olyan - mondjuk - horvát történelemtanárokkal, akik Jelasicsot máshogy látják, mint a magyarok. Nagy eredmény lenne olyan dokumentum, amelyben a különböző nézetek egymás mellett megjelennének. Úgy gondolom, hogy ez a közjóhoz egy kis mértékben hozzájárulna. Legalábbis azal, hogy a jóindulat jele lenne.